

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ

MARCELA VLAŠIĆ

ZAVRŠNI RAD

ULOGA IGRE U ODGOJU DJECE

Čakovec, 2019.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ

ZAVRŠNI RAD

Ime i prezime pristupnika: Marcela Vlašić

TEMA ZAVRŠNOG RADA: Uloga igre u odgoju djece

MENTOR: Doc. dr. sc. Adrijana Višnjić-Jevtić

Čakovec, 2019.

SADRŽAJ

Sažetak	- 1 -
1. Uvod.....	- 2 -
2. Igra kroz povijest	- 3 -
3. Igra	- 4 -
4. Klasifikacija dječije igre	- 5 -
4.1. Tipovi odvijanja igre.....	- 8 -
5. Uloga igre u razvoju djece	- 9 -
5.1. Igra i tjelesni razvoj	- 11 -
5.2. Igra i kognitivni razvoj.....	- 12 -
5.3. Igra i socijalni razvoj	- 12 -
5.4. Igra i emocionalni razvoj	- 12 -
6. Igra kao terapija	- 13 -
7. Elementarne igre	- 13 -
8. Didaktičke igre.....	- 14 -
9. Odgojitelj u igri.....	- 15 -
10. Razvojne igre	- 16 -
10.1. Kognitivni razvoj	- 16 -
10.1.1. Matematičke igre.....	- 16 -
10.1.2. Znanstvene igre –	- 17 -
10.1.3. Društvene igre	- 18 -
10.2. Motorički razvoj.....	- 18 -
10.2.1. Gruba motorika	- 18 -
10.2.2. Fina motorika	- 18 -
10.3. Društveni razvoj.....	- 19 -
10.4. Jezični razvoj	- 19 -
11. Medijske igre	- 20 -
12. Zaključak.....	- 21 -
13. Literatura.....	- 23 -

Sažetak

U ovom završnom radu ukazat će se na važnost i ulogu igre u odgoju djece. Od samih početaka ljudskoga postojanja igrale su se mnoge igre i izrađivale raznovrsne igračke, bez kojih igra nebi bila potpuna. Na igri je izgrađena kultura. Slika djeteta nije bila uvijek najpovoljnija, no danas se djetete pojavljuje kao ravnopravni partner i igra mu postaje sastavni dio života i učenja. Igra ima važnu ulogu u svim segmentima dječjeg razvoja te je jedan od načina komuniciranja djeteta sa svijetom odraslih. Igra je djetetov osnovni način učenja i socijalizacije. Igrom djetete uči o svijetu oko sebe, razvija finu i grubu motoriku, razvija maštu i divergentno mišljenje, uživa i ispunjava svoju potrebu za kretanjem. Igra omogućuje djeci da slobodno izražavaju i razvijaju svoju kreativnost, maštu i usavršavaju svoje stvaralačke sposobnosti čime stječu samopouzdanje. Kako se djetete razvija tako i njegova igra postaje sve složenija. Igra je značajna i u terapiji. U igri se djetete lakše suočava s teškom životnom situacijom i lakše izražava emocije. Važnu ulogu u dječijoj igri imaju odgojitelji koji bi djeci trebali, od njihove najranije dobi, omogućiti poticajnu okolinu. Odgojitelj planira i prilagođava igru prema uzrastu djece.

SUMMARY

This final paper will highlight the importance and role of play in the upbringing of children. From the very beginning of human existence, many games were played and various toys were made, without which the game would not be complete. A culture is built on the game. The image of the child was not always the most favorable, but today the child appears as an equal partner and play becomes an integral part of life and learning. Child's play plays an important role in all segments of child development and is one way of communicating with the adult world. Play is a child's basic way of learning and socializing. Through play, the child learns about the world around him, develops fine and coarse motor skills, develops imagination and divergent thinking, enjoys and fulfills his need to move. The game allows children to freely express and develop their creativity, imagination and perfect their creative skills, thereby gaining confidence. As the child develops, his or her play becomes more complex. The game is significant in therapy as well. In the game, the child is easier to cope with the difficult life situation and more easily express emotions. Educators have an important role to play in the children's play, which should, from an early age, provide a supportive environment for children. The educator plans and adjusts the play according to the age of the children.

Ključne riječi: igra, dijete, odgojitelj

1. Uvod

Ne postoji točna definicija igre, no pojam igre odnosi se na veliki broj aktivnosti (Duran, 2001). Najvažnija djetetova aktivnost je igra, ona je univerzalna i pojavljuje se u svim kulturama te je svoj djeci širom svijeta poznata. Osnovni način učenja djece predškolske dobi je igra, da bi dijete što više naučilo treba se što više igrati. Igra ima važnu ulogu u cjelokupnom razvoju djece i priprema dijete za život. Od najranije dobi dijete kroz igru istražuje svijet oko sebe i spoznaje svoje mogućnosti. Kroz igru dijete uči puzati, hodati, govoriti, razvija maštu, znatiželju i stvaralaštvo, stječe prijatelje te emocionalno sazrijeva.

Djecu nije potrebno poticati na igru, oni će sami započeti igru, no potrebno im je omogućiti prostor i vrijeme za igru. Igru treba prilagoditi razvojnim potrebama djeteta. Dijete kojemu je osigurana igra razvija se misaono i razvija divergentno mišljenje. U igri dijete može biti tko ili što poželi te im dopušta da budu odraslija nego što jesu.

Djeca se igraju radi zabave no ona pomoću igre nesvjesno i spontano vježbaju svoje motoričke vještine i stječu znanja. Djeca imaju potrebu za igrom, jer im ona pruža osjećaj užitka i uspjeha i potiče samostalnost. Što se djeca više igraju, postat će otpornija i društveno prilagođenija te će se u budućnosti znati lakše nositi sa stresnim situacijama. U ovom radu objasnit će se zašto je igra ključan element dječijeg razvoja, važnost i uloga igre u razvoju predškolskog djeteta.

2. Igra kroz povijest

Igra je stara koliko je i čovječanstvo staro. Pojava igre proteže se u svijetu životinja i svijetu ljudi. Prisutna je još u dalekoj prošlosti, kao dio opće kulture. Iz igre se u staro doba razvilo pjesništvo, glazba, ples, mudrost i znanje. Iz oblika igre razvilo se pravo i konvencija plemićkog života. Može se reći da je kultura proizašla iz igre.

U drevnoj Grčkoj igrane su Olimpijske igre. Igrale su se u čast boga Zeusa. One su bile i prilika Grcima da se pohvale svojim umjećima kiparstva i u arhitekturi. U staroj grčkoj osim Olimpijskih igara provodile su se i mnoge druge igre.

Rimsko društvo nije moglo živjeti bez igara, za njih su igre bile poput kruha. Zadaća careva bila je pružiti puku mir i zadovoljstvo, zbog čega su se provodile razne igre. Funkcija Rimskih igara bila je osnaživanje i učvršćivanje sreće, i to putem svetog čina. Elementi igre u rimskoj državi jasno se očituju iz povika „kruha i igara“ (panem et circenses).

Srednji vijek je bio prožet igrama. Pojavile su se viteške igre koje su opstale do dana današnjeg. Kod nas se danas igra poznata viteška igra Sinjska alka. U doba renesanse često su se izrađivale igračke. Dječije igračke su bile uglavnom male kopije predmeta koje su se upotrebljavale u domaćinstvu u to doba. Djevojčice su se igrale „domaćica“, a dječaci „rata“.

Funkcija igre u devetnaestom stoljeću počinje se potiskivati. Počinje se smatrati da je igra gubljenje vremena i nažalost u nekim kulturama takvo mišljenje ostaje do dana današnjeg. Takvim mišljenjem nanosi se velika šteta djetetu. Posljedica uskraćivanja igre je nesretna i isfrustrirana osoba koja se ne može nositi sa stresnim situacijama i životnim problemima.

Slika djeteta mjenjala se kroz povijest. Stari grci pazili su na odgoj djece, brinuli su za tjelesni odgoj ali igru nisu zanemarili. Kasnije djeca počinju biti promatrana kao i odrasli. Djeca su bila više vlasništvo države nego roditelja. Za vrijeme prosvjetiteljstva djeca su promatrana kao mali zli ljudi koje treba dovesti u red. U renesansi slika djeteta postaje mekša i povoljnija. Krajem 19. i početkom 20. stoljeća dijete postaje središte svoga djelovanja. Dijete je od subjekta, koje je bilo više vlasništvo države

nego roditelja, počinje se pojavljivati kao partner. Igra postaje sastavni dio djetetova života, odrastanja, učenja i druženja.

3. Igra

U prirodi je čovjeka da se igra čitav život, ali samo u djetinjstvu ima najveće značenje i moć (Findak, 1999). Djecu nije potrebno učiti igri niti im za igru trebaju posebne vještine. Elementi igre pojavljuju se još dok je dijete u majčinom trbuhu, kada udara nogama i rukama. Igra je prisutna od samog početka djetetova života, kad mu majčin dodir i glas pružaju osjećaj sigurnosti i zadovoljstva, kad ono uči puzati, hodati i govoriti. U prvim mjesecima djetetova života dobar stimulator za razvoj dječijeg mozga mogu biti kratke pjesmice koje se mogu pjevushiti. Do igre dolazi spontano i dobrovoljno i ne obuhvaća postizanje nekog specifičnog cilja.

U mnogim zemljama svijeta prevladava stav da je učenje važnije od igre i da je igra beskorisno gubljenje dragocjenog vremena, a igru se obično ne smatra da pridonosi učenju. No igranje nije gubitak vremena, igra je dragocjeno iskustvo učenja, istraživanja, otkrivanja, stvaranja i izražavanja dječije beskonačne mašte. Igra je temelj dječijeg razvoja. Ona je prisutna u svim kulturama. Kada se susretnu djeca iz različitih zemalja ona se, bez obzira na jezičnu barijeru, započinju igrati, jer je igra poznata svoj djeci.

U igri je igračka neizbježno i važno pomagalo. U najranijoj dobi djetetu je igračka utjeha ili „prijelazni objekt“ koji mu daje osjećaj sigurnosti (kada se odvaja od obitelji). Igračka može biti svaki predmet. Što je igračka jednostavnija, pruža djetetu više prostora za razvijanje mašte i kreativnosti.

Igra je slobodna i spontana dječija aktivnost. Sam proces igre važniji je od rezultata. Tijek igre i njezin ishod uvijek je neizvjestan. Igru karakterizira divergentnost što znači da je svaka komponenta igre prihvatljiva. Ona je fiktivna u odnosu na stvarni svijet.

4. Klasifikacija dječije igre

Najčešća klasifikacija dječije igre, u odnosu na spoznajnu razinu igre, je podjela na funkcionalnu igru, konstruktivnu igru, simboličku igru i igru s pravilima.

Funkcionalna igra je najjednostavniji oblik igre. Ona razvija dječije perceptivne i motoričke funkcije. Ovo je igra u kojoj dijete koristi, isprobava i razvija svoje sposobnosti. Dijete ispituje svoje funkcije i osobitosti objekta. Javlja se u najranijoj fazi djetetova života (dominira tijekom prve dvije godine života). To su jednostavni pokreti i radnje koje dijete izvodi. Dijete se igra sa vlastitim tijelom, dojenče upoznaje svoje ruke igrajući se njima. Svrha ovakve igre je priprema djeteta na hvatanje predmeta. Kasnije uči kontrolirati vlastite pokrete te razvija motoriku, koordinaciju i ravnotežu.

Slika 1. Funkcionalna igra

Konstruktivna igra je igra u kojoj se dijete koristi i barata predmetima u namjeri da nešto stvori. Javljaju se već od treće godine života. Tu spadaju Lego kocke, plastelin, kolaž i različiti drugi materijali. Dijete može konstruktivno graditi samo i u grupi. Ovaj tip igre razvija dječiju percepciju, finu motoriku, utječe na razvoj mašte, kreativnosti, razmišljanja i logičkog zaključivanja. U konstruktivnoj igri dijete razvija pojam o prostornim dimenzijama. Razumjevanje prostornih dimenzija nije važno samo za gradnju nego je bitno i za detaljno razumjevanje vlastitoga tijela.

Naprimjer ako dijete želi odjenuti lutku ili pomoći pri odjevanju drugom djetetu potrebno mu je unutarnje razumjevanje.

Slika 2. Konstruktivna igra

Simbolička igra javlja se oko 4. i 5. godine. Ovo je složeniji oblik igre i smatra se početkom apstraktnog mišljenja, igra i mašta međusobno su usko povezane. Pojavljuju se pravila i uloge, a djeca koriste igračke, simbole, govor i geste. Dijete se indentificira s nekom drugom osobom ili pojavom. Teme u ovakvoj vrsti igre najčešće odražavaju ono što se događa u dječijem životu, npr. djeca se igraju mame i tate, liječnika, prodavača ili mogu glumiti neku životinju. Ovakav oblik igre odličan je u prevladavanju egocentrizma i razvijanju apstraktnog mišljenja. Što je apstraktno mišljenje razvijenije to je igra bez igračaka izraženija, npr. dijete čini pokrete kao da jede, a u ruci ne drži ništa niti ispred sebe ima hranu. Djeca iz nižih društvenih slojeva u simboličkoj igri koriste imitaciju odraslih, koriste manje riječi, a igra se odvija paralelno ili jedno dijete zapovjeda drugima i često se prekida zbog konflikata.

Slika 3. Simbolička igra

Igre s pravilima se javljaju u razdoblju od 6 godine života i zadržavaju se čitav život. To su igre s unaprijed poznatim pravilima i određenim ciljom. Primjeri takvih igara su igre skrivača, lovice, igre loptom te društvene igre poput „Čovječe ne ljuti se“ ili „Uno“... Kroz ovakve igre djeca uče da su u životu nužna određena pravila koja moraju poštivati i uče se odgovornosti. Potiče se socijalizacija, integracija u društvo i prihvaćanje socijalnih normi. Ovaj tip igre dobar je i za razvoj mozga jer od djece traži veću koncentraciju i pažnju.

Slika 4. Igre s pravilima

Postoji i klasifikacija dječije igre u odnosu na društvenu razinu a to je promatranje, samostalna igra, usporedna igra, povezujuća igra i suradnička igra.

Promatranje – dijete promatra druge kako se igraju ali se ne uključuje u igru, već ostaje po strani.

Samostalna igra – u ovakvoj igri dijete je potpuno koncentrirano i udubljeno u aktivnost da ne primjećuje prisutnost druge djece.

Usporedna igra – dijete se igra pokraj druge djece sa sličnim materijalima ali bez postizanja suradnje ili druženja.

Suradnička igra – podrazumjeva suradnju. Djeca postavljaju ciljeve i pravila. Postupci djece su usklađeni.

4.1. Tipovi odvijanja igre

Tri su osnovna tipa odvijanja igre. Linearni tip razvijanja igre s utvrđenim redoslijedom, razgranati tip odvijanja igre s utvrđenim redoslijedom i razgranati tip odvijanja bez utvrđenog redoslijeda.

U linearnom tipu odvijanja igre s utvrđenim redoslijedom prema principu „zatim“ nema neizvjesnog ishoda. Smjer igre je linearan, a pravila određuju kako će se igra odvijati. Kada se odigra jedno, slijedi drugo. Naprimjer u igri „Ringe, ringe raja“ djeca se prvo uhvate za ruke u kolo, ZATIM kolo se okreće i djeca pjevaju, a ZATIM na riječ „čuč“ svi čučnu.

U razgranatom tipu odvijanja igre s utvrđenim redoslijedom prema principu „ako da, onda da“ osnovna pravila određuju kako će se igra odvijati, no zbog određenja „ako da, onda da“ postoji mogućnost različitih pravaca igre. Primjer ovakvog tipa igre je igra „Cice mice maramice“. Djeca čuče u krugu. Jedno dijete, koje glumi mačku, trči oko ostalih i neprimjetno iza nekog stavlja maramicu. Ako dijete iza kojeg je maramica to ne primjeti, a mačka uspije oprčati kolo, to dijete mora napustiti krug, sjesti u sredinu kola i biti promatrač. No ako dijete iza kojeg je maramica to primjeti, diže se, uzima maramicu i počinje loviti mačku. Ako dijete uspije uloviti mačku, može se vratiti na svoje mjesto, a mačka zadržava svoju ulogu. Ali ako ne uspije uloviti mačku, ona će čučnuti na njegovo mjesto, a ono dobiva ulogu mačke.

U razgranatom tipu odvijanja igre bez određenog redoslijeda nalazimo u simboličkoj igri. Ovaj tip igre nema osnova pravili pa tijek igre može imati različite smjerove. Djeca sama određuju tjeck igre.

5. Uloga igre u razvoju djece

Igra utječe na razvoj mozga. Tijekom igranja dolazi do pojačavanja već postojećih i stvaranja novih živčanih veza (sinapsi) što povećava plastičnost mozga. Plastičnost mozga je sposobnost mozga da se vremenom mijenja. Tjelesna aktivnost na taj način stimulira razvoj mozga. Veselje i uzbuđenje dodatno stimuliraju plastičnost mozga odnosno ako je dijete sretno dok se igra poboljšava se kakvoća moždanog ravoja. Igra utječe na mozak koj je tokom igre puno aktivniji i tako sinapse i neuroni ostaju očuvani (ne odumiru). Kako se dijete razvija i mjenja tako se i igra razvija, igre postaju složenije. Kvaliteta dječijeg razvoja ovisi o raznovrsnosti dječije igre. Što je igra raznovrsnija, to je razvoj djece veći.

Djeca u slobodnoj igri razvijaju svoj puni potencijal i razvijaju svoje talente. Igrom razvija svoje sposobnosti i vještine kao što su govor i suradnja. Igrom djeca uče nove pojmove kao što su puno i prazno, stani i kreni, desno lijevo itd. Odrasli ne mogu djetetu objasniti materijalni svijet. Dijete će razumjeti da se kutija može napuniti i isprazniti prevrtanjem ako to samo učini i ponavlja više puta. Igra je jedan od čimbenika podizanja zone proksimalnog razvoja na višu razinu. Zona proksimalnog razvoja je razina zadatka koje dijete može riješiti i onih koji su iznad njegovih mogućnosti.

Osim na motorički razvoj, igra utječe i na psihoemotivni i socijalni razvoj. Djeca kroz igru istražuju svijet oko sebe, stječu znanja o sebi, svom tijelu i sposobnostima, o svom odnosu s drugima i postepeno oblikuju samosvjest. Slobodna igra uči djecu samokontroli, ovladavanju stresom, vještinama pregovaranja i suradnji. Također potiče dječiju kreativnost, maštovitost i empatiju. Igranjem dijete uči djeliti i čekati svoj red. Kroz igru dijete uči razgovarati, slušati, poštivati pravila te izražava svoje osjećaje. Igra djecu uči moralnim normama i vrijednostima, odnosno što je ispravno, a što neispravno.

Djetinjstvo bez igre je nezamislivo, ona je bitan dio odrastanja. Promatrajući sa strane igra odraslima možda izgleda beskorisna, no ona indirektno utječe na fizički,

intelektualni, socijalni i emotivni razvoj djece, dijete razvija osjećaj sigurnosti, samostalosti, razvija toleranciju, jača samopouzdanje i koordinaciju. Dijete je u igri tjelesno aktivno što utječe na njegov motorički razvoj. Igra osigurava razvijanje senzomotoričkih sposobnosti koje su vrlo važne za cjeloviti razvoj djece. Djeca se u igri susreću sa raznim problemskim situacijama te stoga isprobavaju različite načine rješavanja problemskih situacija i tako se razvijaju misaono. Igra djeci pruža rano razvijanje pamćenja i produžuje koncentraciju. „Memory“ je primjer igre koja je dobar stimulator koncentracije i pamćenja. Jednostavniji oblici igari pamćenja javljaju se između četvrte i pete godine života.

Dijete igrom započinje socijalizaciju. Igra uvodi dijete u krug vršnjaka, ono se počinje družiti, počinje se boriti za sebe, svoju poziciju i ulogu među vršnjacima. Igrom dijete formira svoj odnos prema okolini, pokušava aktivno sudjelovati, uči se pomagati, prikladno ponašati, biti strpljivo i uporno. Interakcijom s vršnjacima dijete u igri razvija empatiju. Socijalizacijom kroz igru dijete gubi separacijski strah (strah od roditeljskog odvajanja), a to mu pruža samopouzdanje odnosno sigurnost da može samo bez roditeljske pomoći napraviti neke stvari.

Djeca predškolske dobi ne mogu se izražavati dobro kao i odrasli zato je igra odličan način komunikacije između djeteta i odraslog. Igračke djeci služe kao riječi, a sama igra kao komunikacija. Igrajući se djeca izražavaju svoje strahove, tugu, ljutnju i radost, a to roditeljima i odgojiteljima pruža dobar uvid u djetetov svijet.

Djeca u igri grade i stvaraju svoj vlastiti svijet u kojem ono ima glavnu ulogu. To je posebni svijet mašte i fantazije. U tom svijetu se sve može desiti i promijeniti. Tamo dijete ima priliku isprobati kako je biti neko drugi. Takva igra razvija dječiju maštu. Dječiji svijet mašte ruše odrasli zahtjevajući da se igra prekine. Djeca čija igra bude često prekidana mogu imati poteškoće sa uključivanjem u igru. Da bi djeca razvijala svoje stvaralačke sposobnosti, mora im se pružiti mogućnost da se slobodno izražavaju, eksperimentiraju i improviziraju i u tome trebaju biti ohrabreni i poticani od strane odgojitelja ili roditelja. Igra ima važnu ulogu u cjelokupnom razvoju djece. Dijete se kroz igru razvija tjelesno, kognitivno, socijalno i emocionalno.

5.1. Igra i tjelesni razvoj

Kada govorimo o tjelesnom razvoju mislimo na anatomske i fiziološke promjene kroz koje dijete prolazi. Kvalitetan dječiji razvoj ovisi o raznovrsnosti igre. Igra proširuje dječiju sposobnost i od iznimne je važnosti za razvoj tjelesne sposobnosti. U igri dijete pokreće svoje tijelo i postaje svjesno svojih mogućnosti. Kroz igru dijete usavršava motoriku. Dinamična igra i različiti pokreti tijela povoljno djeluju na tjelesni razvoj djece. Igra osigurava djetetu razvijanje svih motoričkih sposobnosti (fina i gruba motorika, koordinacija, spretnost itd). Dobre motoričke vještine preduvjet su za složenije radnje. Motoričke razvoj pridonosi razvoju drugih važnih vještina. Od rođenja pa do otprilike šeste godine tjelesne aktivnosti usmjerene su na jačanje i razvoj motoričkih vještina. Dijete prije nego što prijeđe na sljedeću motoričku fazu mora usavršiti onu predhodnu. Zato je važno ne pokušavati ubrzati djetetov razvoj. Zanimanje za različite vrste igara ovisi o zrelosti motoričkog razvoja. S razvojem motoričkih sposobnosti povezano je i tjelesno zdravlje. Kroz igru dijete zadovoljava potrebu za kretanjem. Kroz pokret dijete zapaža, misli, pamti i mašta. Zato je za kognitivni razvoj važan nesmetan tjelesni razvoj. Izostanak motoričkog razvoja može omesti kognitivni razvoj.

Slika 5. Tjelesni razvoj

Slika prikazuje igru gdje djeca ne smiju dotaknuti špagu, koja predstavlja paukovu mrežu. Također ne smiju biti ulovljena od strane odgojiteljice koja glumi pauka. Ova igra usmjerena je na razvoj fine i grube motorike, razvoj koordinacije, brzine, spretosti, fleksibilnosti i motoričkih sposobnosti. Djeca moraju osvijestiti svaki dio svoga tijela.

5.2. Igra i kognitivni razvoj

Igra je najbolja metoda učenja. Kognitivni procesi koji su prisutni tokom igre prisutni su i tokom učenja. Kognitivni razvoj fokusiran je na razvoj razmišljanja, učenja, svijesti, procjenjivanja i obradu informacija. Kroz igru dijete uči pridavati stvarima smisao. Kognitivni razvoj kod djece potiče razvoj usvajanja pojmova o veličini, obliku i usvajanje boja. Igra koja potiče kognitivni razvoj djeteta je simbolička igra ili igra zamišljanja. U simboličkoj igri razvija se kreativnost, mašta, pamćenje i druge kognitivne funkcije. Kroz simboličku igru dijete izražava različite socijalne situacije. Najviši stupanj ove igre je sociodramska igra.

5.3. Igra i socijalni razvoj

Uloga igre u socijalnom razvoju je dječije upoznavanje sa društvenom hijerarhijom, razvoj socijalnih vještina, prilagođavanje novim situacijama i smanjivanje stresa. Igrom djeca ulaze u krug vršnjaka i socijaliziraju se. Socijalizacija je usvajanje normi i pravila. Igrom se dijete uči djelotvornom funkcioniranju u socijalnom kontekstu. Interakcija s vršnjacima potiče osobni i socijalni razvoj djece. Igrom s vršnjacima dijete ulazi u interakciju, a tim interakcijama dijete zadovoljava potrebu za pripadanjem i itimnošću. Prvi pravi socijalni odnosi javljaju se oko treće godine i postaju sve kompleksniji. Djeca predškolske dobi za prijatelja navode ono dijete s kojim prvo vrijeme u igri. U igri s vršnjacima djeca uče djeliti, surađivati, poštovati druge, te komunikacijske, kognitivne i motoričke vještine.

5.4. Igra i emocionalni razvoj

Emocionalni razvoj je jedan od najvažnijih procesa. Uloga igre u emocionalnom razvoju je da dijete nauči prepoznavati i imenovati emocije, razumjevanje tuđih emocije i neverbalnih znakova, razvoj humora, razvoj komunikacije i emocionalna fleksibilnost. Emocije djece su spontane, iskrene, kratkotrajne i nestabilne. Igra

omogućuje djetetu da razvija svoje socioemocionalne sposobnosti. Igrom dijete postaje društvenije, razvija samokontrolu, empatiju, samostalnost, suradnju, komunikativnost itd. Igrom uči o emocijama i izražavati svoje emocije na prikladan način, razvija emocionalnu samosvjest.

Razvoj djeteta odvija se kroz ove četiri faze razvoja. Razvoj jedne faze ovisi o razvoju druge faze. Dopuštanjem razvoja svih navedenih razvojnih područja kroz igru doprinosimo razvoju sretnog i zdravog djeteta.

6. Igra kao terapija

Igra nije samo sredstvo učenja, ona može služiti i kao terapija. Terapija igrom provodi se s djecom od tri do dvanaest godina i roditeljima, kako bi se preventirali i riješili već postojeći problemi. Igra je prirodan jezik djece, igrom dijete dopušta da vidimo njegovo unutarnje stanje. Terapija igrom pomaže kod stresnih i traumatičnih situacija (rastava roditelja, zlostavljanje, zanemarivanje, hospitalizacija, smrt člana obitelji), emocionalnih problema (strahovi, tjeskoba, nesigurnost, agresivnost, teškoće u odnosu sa vršnjacima i odraslima, teškoće u usmjeravanju pažnje), razvojne teškoće (teškoće iz autističnog spektra, ADHD) i tjelesnih simptoma bez medicinskog uzroka (glavobolja, problemi sa spavanjem, nekontrolirano mokrenje). Terapiju igrom provodi educirani terapeut, a koristi se kako bi se prevenirale i razriješile psihosocijalne teškoće s kojima se suočava dijete. U terapiji igrom dijete ima mogućnost izraziti svoje osjećaje, napetost, frustracije i strahove. Djeca otkrivaju svoju snagu i pouzdanje. Terapijska igra omogućava djeci da razviju pozitivnu sliku o sebi, podigne samopouzdanje, postane svjesno sebe, svojih potreba i uči regulirati vlastite emocije. Terapijska igra vraća djeci ravotežu. U terapiji igrom djeca dobivaju poruke ohrabrenja što potiče jačanje njegove slike o sebi. Za učinkovitost terapije važno je da su i roditelji uključeni.

7. Elementarne igre

Elementarne igre najzastupljenije su u radu s djecom predškolske dobi. Možemo ih podijeliti na štafetne, momčadske i borilačke igre. U vrtićima se provode štafetne i momčadske igre. Kod ovih igri važna je postupnost, važno je krenuti od jednostavnih igri pa polako prelaziti na složenije. Sva djeca moraju savladati sadržaj igre kako bi mogla ravnopravno sudjelovati u njima. Intenzitet igre treba prilagoditi dobi djeteta.

Prednost elementarnih igri je taj što se mogu izvoditi u svim uvjetima rada, svim djelovima sata i s djecom svih dobnih skupina. Elementare igre povoljno utječu na razvoj i tjelesni rast.

U štafetnim igrama naglašen je njihov natjecateljski karakter, a uspjeh ovisi o angažmanu svakog pojedinca. Štafetne igre utječu na brzinu, snagu i neke oblike koordinacije.

Momčadske igre su igre u kojima se natječu najmanje dvije ekipe jedna protiv druge. Važno je da su postavljene ciljano kako bi utjecale na ono na što se želi utjecati. Pravila moraju biti jasna i što manje ograničenja, kako bi se igra mogla nesmetano provoditi tj. kako se igra nebi prekidala. Utjecaj momčadskih igri na motoriku sličan je kao i kod štafetnih.

Štafetne i momčadske igre moraju biti organizirane tako da naglašavaju veselje i suradnju s drugom djecom, ali da utječu na osobni razvoj i dovode do osjećaja samostalnosti. Kompetitivne komponente igre mogu stvoriti konfliktnu situaciju jer postoje suprotne strane i mogućnost pobjede i poraza. No dobro strukturirana i vođena igra doprinosi zdravom emotivnom razvoju. Djeci se pruža prilika da razrješavaju emocionalne konflikte i ovladaju izazovima kojima možda nebi ovladali u stvarnom životu.

8. Didaktičke igre

Posebna grupa igara su didaktičke igre. Didaktičke igre osiguravaju optimalan razvoj ličnosti djeteta. Didaktičke igre su igre s pravilima, što znači da dijete nije potpuno slobodno kao kod drugih igara. Djeca slijede unaprijed određen tok i redoslijed igre. Unatoč tome što djeca nemaju potpunu slobodu, ona uživaju u igri. Didaktičke igre zahtijevaju od djece veću koncentraciju pažnje, veću sposobnost samosvladavanja i zahtijeva pamćenje sadržaja i pravila igre. Didaktičke igre korisne su u procesu učenja i aktiviranju spoznajnih sposobnosti djece. Didaktičke igre svojim sadržajima, strukturom, pravilima i sredstvima pozitivno utječu na razvoj pozitivnih osobina djeteta i pridonosi razvijanju umnih sposobnosti. One pomažu razvijanju samostalnosti i organiziranosti. U dječijim vrtićima didaktičke igre koriste se kao varijanta kojom se otežavaju zadaci.

9. Odgojitelj u igri

Odgojitelj ima veliku odgovornost i obavezu u svom poslu jer radi s djecom predškolske dobi. U prvim godinama djetetova života mozak se najviše razvija, zato je važno da odgojitelj zna prenjeti znanje djeci putem igre. Odgojitelj treba znati kada se umješati u dječiju igru. Djeca se ponekad rado uključuju u igru ako u njoj odgojitelj sudjeluje, no prisutnost odgojitelja ne znači višu razinu igre.

Iako je najvažnije dopustiti djeci slobodnu igru, odgojitelji moraju provoditi i strukturiranu, vođenu igru. Odgojitelj igru treba pomno planirati, modificirati, te podučavati na način da odgovore razvojnim potrebama djece. Odgojitelj mora znati koje igre trebaju igrati djeca određenog uzrasta i kako te igre trebaju biti organizirane i modificirane da osiguraju osjećaj uspjeha za sve. Igre treba birati tako da djeca mogu njima ovladati. Odgojitelj treba stalno postavljati nove ciljeve, kako bi pružio djeci priliku da dalje istražuju i isprobavaju svoje sposobnosti. Prisutnost odgojitelja u dječijoj igri pomaže u razvoju autonomnosti i kompetencija. Svaka igra treba imati ime, no ime ne smije potencirati negativna ponašanja. Odgojitelj treba znati kada i kako organizirati kooperativne igre.

Kooperativne igre osiguravaju djeci da su potpuno uključena. Smanjuju natjecateljsku komponentu i omogućuju djeci da se osjećaju uspješni, kao pojedinci i kao grupa. Kooperativne igre mogu biti naporne i napete ali nude djeci mogućnost da igraju na vlastitom nivou. Za kooperativnu igru nužna je određena socijalna i intelektualna zrelost.

Iako je odgojitelj odgovorna, educirana osoba, osoba koja je usmjerena prema djetetu i njegovim potrebama, i on je ljudsko biće koje može pogriješiti. U nastavku navesti će se neka ponašanja odgojitelja koja su poželjna i koja su nepoželjna.

Poželjna ponašanja odgojitelja

Dobar odgojitelj je zainteresirani suigrač i promatrač, pridonosi strukturalnom obogaćivanju igre. Omogućuje djeci originalni i individualan pristup igri, osigurava siguran prostor za igru, predviđa situacije koje mogu dovesti do sukoba i preventivno se u njih uključuje. Odgojitelj elaborira dječiju igru, razrađuje djetetovu ideju, potiče samostalnost, nastoji uključiti dijete koje promatra igru (prihvaćajući želje djeteta),

obogaćuje igru novim sredstvima i odgovara na dječija pitanja. Odgajatelj vrednuje djetetovu aktivnost na način da odobrava i komentira ideju djetetove igre i ohrabruje ga.

Nepoželjna ponašanja odgojitelja

Određuje temu igre bez predhodnog zajedničkog dogovora i povratne informacije o djetetovim interesima, izravno nameće model igranja, obavlja zadatak umjesto djeteta, ne usmjerava i ne potiče djete da samo pronađe način rješavanja određenog problema, kritizira (negativno ocjenjuje ponašanje djeteta), ne slaže se s djetetovom idejom, prečesto rješava konflikte i zahtjeva red i disciplinu. Ometa igru postavljanjem pitanja.

10. Razvojne igre

Razvojna igra ne uključuje samo skupe didaktičke igračke. Svaka igračka, ovisno o tome kako je koristimo, postat će dijelom razvojne igre. Za razvojnu igru možemo i sami izraditi igračke od uobičajenih predmeta koje možemo pronaći kod kuće. Razvojne igre su igre koje potiču djetetov kognitivni, motorički, društveni i jezični razvoj.

10.1. Kognitivni razvoj

Pojam kognicije odnosi se na mentalne procese. Kognitivni razvoj znači spoznavanje svijeta. Spoznaja svijeta odvija se kroz sva ljudska osjetila. Za kognitivni razvoj ključne su aktivnosti rukama. Važno je poticati dijete da samo istražuje svijet oko sebe, omogućiti mu da promatra rad druge djece i odraslih i pružiti mu konkretne predmete iz okoline. Učenje iz neposredne okoline, gdje dijete može vidjeti, čuti, okusiti, pomirisati i dodirnuti otvara mnogo novih mogućnosti za djete. Kognitivni razvoj uključuje razvoj kritičkog mišljenja, zaključivanje i poticanje mašte. Kognitivni razvoj možemo potaknuti matematičkim, znanstvenim i društvenim igrama.

10.1.1. Matematičke igre - važne su za dobro snalaženje djeteta u svijetu brojeva. Bez obzira na napredak tehnologije trebamo poznavati matematiku. Učenje brojeva prvi je korak u dječijem raumjevanju značenja brojeva. Djeca će kroz igre lakše učiti i služiti se mjerama veličine (koliko je veliko ili malo), udaljenosti (koliko je daleko

ili blizu) i količine (koliko puno ili malo). Djeca mogu igrati Brojenje rima. Brojenjem rima djeca uče brojati i počinju razumjevati značenje brojeva. Počinje shvaćati da je jedan plus jedan dva i četiri minus jedan tri, te uči izgovarati rimu.

Primjer: Desetero djece

Desetero djece sjedilo na zidu. Jedno je otišlo, ostalo ih devet.

Devetero djece sjedilo na zidu. Jedno je otišlo, ostalo ih osam.

Osmero djece sjedilo na zidu. Jedno je otišlo, ostalo ih sedam.

Sedmero djece sjedilo na zidu. Jedno je otišlo, ostalo ih šest.

Šestero djece sjedilo na zidu. Jedno je otišlo, ostalo ih pet.

Petero djece sjedilo na zidu. Jedno je otišlo, ostalo ih četiri.

Četvero djece sjedilo na zidu. Jedno je otišlo, ostalo ih tri.

Troje djece sjedilo na zidu, jedno je otišlo, ostalo ih dva.

Dvoje djece sjedilo na zidu. Jedno je otišlo ostalo je jedno.

Ovakvom se pjesmicom uvježbava jednostavno oduzimanje.

10.1.2. Znanstvene igre – osnovni su koncept spoznavanja svijeta. Zbog složenosti svih područja znanosti, važno je djecu u sva ta područja uvesti na najjednostavniji način. Dok se znanost u prošlost djeci predstavljala putem knjiga, danas se predstavlja priručno. Za učenje znanosti djeci se mogu pružiti magneti. Magneti oduševljavaju djecu jer im omogućavaju vlastito istraživanje. Djeca se vesele promatrajući kako se stvari privlače polovima magneta i kako se polovi međusobno odbijaju.

Primjer: Privlačni magneti

Djetetu se da jedan ili nekoliko magneta, mali metalni predmeti (spajalice, pribor za jelo) i igračke ili tkanine. Djetetu neka samo zaključuje koji će se predmeti „zalijepiti“ na magnet, a koji neće.

Djete će kroz ovu igru imati osjećaj samopouzdanja i naučiti će postavljati pitanja i pronalaziti odgovore.

10.1.3. Društvene igre – mogu pomoći djeci u učenju matematičkih vještina. Dobar su način učenja strpljenju, odnosno čekanju svog reda. Kroz društvene igre djeca prestaju biti egocentrična, uče da svako djelo i odluka za sobom nose posljedicu (pozitivnu ili negativnu), uče kako biti timski igrači i uče gubiti. Društvene igre također potiču djecu na razmišljanje, sagledavanje problema i njegovo rješavanje.

10.2. Motorički razvoj

Motorički razvoj odnosi se na pokretanje mišića. Vrste mišićnih pokreta su gruba i fina motorika.

10.2.1. Gruba motorika – javlja se od početka djetetova života. Pod grubu motoriku spada kretanje cijelog tijela. Puzanje, hodanje, skakanje i vožnja biciklom su vještine grube motorike. Razvoj grube motorike započinje od glave, ramena i ruke prije šake. Za poticanje razvoja grube motorike dovoljno je djetetu pružiti vrijeme, priliku i dovoljno mjesta za igru. Primjeri igara za razvoj grube motorike je bacanje i gađanje.

Igra koja potiče bacanje – Uhvati i baci lopticu

Loptice se mogu napraviti od novinskog papira. Prvi igrač (bacač) ima hrpu papirnatih loptica, drugi (hvatač) ima torbu u koju hvata loptice. Bacač baca loptice, hvatač ih hvata u vreću. Cilj igre je uhvatiti što više loptica prije nego glazba prestane.

Igra koja potiče gađanje – Živi čunjevi

Od starih čarapa naprave se loptice. Djeca se podjele u bacače i čunjeve. Čunjevi staju na kraj sobe leđima okrenutim prema bacačima. Bacači pokušavaju pogoditi čunjeve. Pogođeni čunjevi padaju na pod. Kada svi čunjevi budu na podu ekipe se mjenjaju.

10.2.2. Fina motorika - zaslužna je za izvođenje preciznih pokreta i usko je vezana uz koordinaciju oko - ruka (sposobnost da ruke i prsti izvrše zadatak koji smo vidjeli okom). Razvoju fine motorike pridonose igre u sebi sadrže crtanje.

10.3. Društveni razvoj

Društveni razvoj važan je za razvoj odnosa prema sebi drugima. Društveni razvoj započinje unutar obitelji, ali nije ograničen samo na članove obitelji. Kako je dijete već ovladalo mnogim vještinama javlja se zanimanje za ples, umjetnost i glazbu. Igre za razvoj društvenih vještina su umjetničke igre, glazbene igre i dramske igre.

Primjer umjetničke igre: Slikanje rukama i prstima

Djete jednostavno umače ruke ili prste u boju i slika po listu papira.

Aktivnost sa slikanjem i crtanjem omogućuje djeci umjetničko izražavanje i djeca uče da mogu sama stvarati. Ovakva aktivnost izvrsna je za koordinaciju ruka - oko.

Primjer glazbene igre: Glazbene igre u krugu (Ringe, ringe, raja)

Djeca plešu u krugu i čučnu prema stihovima pjesme. Potom ustaju i plešu dalje.

Glazbene igre u krugu imaju dugu povijest i igraju se po čitavoj Europi. Mnoge glazbene igre u krugu nastale su kao klasični plesovi ili su bile plesovi za plodnost zemlje ili povratak ljetnog sunca.

Dramske igre razvijaju se prikupljanjem dječijeg iskustva u svakodnevnom životu. Bez tih iskustava nije moguće igrati igru. Djeca se ne mogu igrati putovanja vlakom ako nikada nisu vidjela vlak ni bila na kolodvoru. Odgojitelj može povesti djecu na kolodvor da vide vlakove. Može s djecom razgovarati o vlakovima i objasniti im sve o kupovini karata, peronima i ukrcaju. Kada su djeca upoznata sa vlakovima može započeti njihova igra Putovanje vlakom. Za samu igru potrebni su im stolci i karte, a djeca će sama smišljati tijek igre.

10.4. Jezični razvoj

Jezična iskustva najviše su povezana s djetetovim uspjehom u školovanju. Djeca koja su izložena jeziku visoke kvalitete imaju veću priliku za postizanje visokog stupnja intelektualnog razvoja. Jezična stimulacija važna je za razvoj u ranim godinama. Jezični razvoj može se stimulirati kroz igre čitanja, pisanja, slušanja i govorenja. Čitanje slikovnica, pjevanje pjesmica i brojalica potiču djetetov jezični razvoj i proširuju djetetov vokabular.

Slika 6. Jezični razvoj

Slika predstavlja igru Složi riječi. Na papirima napisane su razne riječi i rečenice, a na čepovima od boca ispisani su slogovi riječi. Djetetov zadatak je da pronade slogove za napisane riječi i postavi na njih. Kroz ovu igru djeca uče čitati i rastavljati riječi na slogove. Također igra je dobra priprema na pisanje.

11. Medijske igre

Medijske igre u životu predškolskog djeteta postaju sve važniji dio djetinjstva. U računalnim igrama djeca mogu eksperimentirati i putovati u druge dimenzije gdje ne vrijede zakoni prirode. Ova vrsta igara stvorena je uglavnom radi zabave no mogu imati i obrazovni aspekt. Računalne igre omogućuju djeci da pogriješe i pokušaju ponovo ako nisu uspjeli. Za predškolarce postoji niz edukativnih igara kao što je to bila igra „Sunčica“. Posebno značaj računalne igre imaju u razvju djece s invaliditetom. Za djecu koja su vezana uz invalidska kolica ili imaju ograničenu

moćnost razgovjetnog govora računalo će biti izvrsno pomagalo za učenje, igru i komunikaciju. Roditelji trebaju kod sve djece (uključujući i djecu s poteškoćama) voditi brigu o načinu upotrebljavanja računalnih igrica. Treba se strogo kontrolirati da djeca ne igraju nasilne igre u kojima su prisutni nasilje i borba pod izlikom borbe dobra i zla. Nasilne igre izazivaju agresivno ponašanje i pokazuju da je nasilje jedini način rješavanja sukoba. Važno je imati na umu da računala ne nude spontanu igru koja je jako važna za cjeloviti razvoj djeteta. Previše provedenog vremena izaziva ovisnost. Budući da igre imaju edukativnu stranu no i izazivaju zdravstvene tegobe i dijete je motoriki pasivno, roditelji bi trebali ravnomjerno dozirati boravak pred računalom (pola sata dnevno za predškolsko dijete).

12. Zaključak

Dječije prvo stvaralačko iskustvo je igra. Igra je glavna i osnovna aktivnost djeteta. Svi aspekti dječijeg razvoja događaju se kroz igru i u igri se manifestiraju. Igra djeci omogućuje da razviju, ispituju i potvrde svoje sposobnosti. Ono što djeca nauče u igri nije uvijek vidljivo i mjerljivo, ali djeci je od iznimne važnosti. Budući da igra ima važnu ulogu u procesu učenja i razvoja djece, važno je osigurati djeci prostor i vrijeme za igru te raznovrsni poticajni materijal. Dječije igre prisutne su u svim kulturama svijeta. Djeca se igraju bez obzira na ekonomske, kulturne, socijalne ili druge razlike. Prvi koraci u komunikaciju ostvaruju se upravo kroz igru. Igra djeci pomaže pronaći prijatelje među vršnjacima, dijete ispunjava zahtjeve koje postavlja igra i dostiže svoje prave ciljeve. Igra hrani i njeguje dječiju kreativnost. Izgrađuje djetetovu snagu i koordinaciju te je dobra za emocionalni razvoj. Ona stvara prirodne uvijete da djeca nauče kako poštivati sebe i druge i uče se osnovnim društvenim pravilima.

Odgojitelj kao refleksivni praktičar uključuje se u igru spontano i nenametnuto kao suigrač te uživa u igri s djecom. Nužno je da odgojitelj bude djelom dječije igre na način da je usmjerava i potiče djecu da maksimalno iskoriste svoje potencijale. Princip učenja kroz igru može se primijeniti na djeci svih dobi. Igranjem djeca uče o sebi i drugima i o značenju stvari u svijetu oko sebe. Svaki oblik učenja koj nema obilježja igre trebao bi se ukloniti.

Igra nije korisna samo u učenju djece, nego se pokazala kao odličan način terapije. Terapija igrom korisna je u radu s gotovo svakom problematikom, kao što su anksioznost, agresivnost, opsesivno-kompulzivni poremećaji, depresija i napetost. Terapija igrom odašilje poruke ohrabrenja što pomaže djetetu da uči koje su mu jake strane i pomaže u rastu samopouzdanja.

Sa sigurnošću možemo zaključiti da se dijete treba igrati kako bi što više naučilo i što više uradilo. Najefikasnije provedeno vrijeme je vrijeme provedeno u igri. Igru moramo početi sagledavati upravo onakvom kakvom ona i jest: važna i nužna u odgoju djece. Dopustimo djeci da kroz igru razviju svoj puni potencijal.

13. Literatura

1. Duran, M. (2001). *Dijete i igra*. Naklada Slap. Jastrebarsko.
2. Dissing Sandahl, I. (2019). *Igra na danski način*. Zagreb. Egmont d.o.o.
3. Einon, D. (2004). *Igre učilice*. Zagreb. Profil International d.o.o.
4. Findak, V. (1999). *Metodika tjelesne i zdravstvene kulture u predškolskom odgoju*. Zagreb. Školska knjiga.
5. Gjurković, T. (2016). *Terapija igrom*. Split. Harfa.
6. Huizinga, J. (1992). *Homo Ludens*. Zagreb. Naprijed.
7. Joelle Alexander, J. Dissing Sandahl, I. (2018). *Danski odgoj djece*. Zagreb. Egmont d.o.o.
8. Largo, H. R. (2013). *Sretno djetinjstvo*. Zagreb. Mozaik knjiga.
9. Lazar, M. (2007). *Igra i njezin utjecaj na tjelesni razvoj*. Đakovo. Tempo.
10. Lazar, M. (2007). *Moć igre i igračke*. Đakovo. Tempo.
11. Stella, I. (1981). *Tjelesni odgoj i igra djece u dječijem vrtiću*. Zagreb. Školska knjiga.
12. Paravina, E. Roller-Halačev, M. Vegar, Z. (1977). *Neki oblici društveno organizirane aktivnosti s djecom predškolskog uzrasta*. Zagreb. OOUR Knjigotisak.
13. Roller-Halačev, M. Vegar, Z. (1980). *Igre predškolske djece*. Zagreb. Školska knjiga.
14. Roller-Halačev, M. Vegar, Z. (1985). *Igre predškolske djece 1*. Zagreb. Školska knjiga.
15. Šagud, M. (2002). *Odgajatelj u dječijoj igri*. Zagreb. Školske novine.

INTERNETSKI IZVORI

1. Slika 1. Funkcionalna igra. Pribavljeno: 03.08.2019. sa <https://www.eci-pec.me/blog/vrste-djecijih-igara-u-odnosu-na-uzrast>
2. slika 3. Simbolička igra. Pribavljeno: 03.08.2019. sa <http://www.wishmama.hr/roditeljstvo/savjeti-za-roditelje/carobni-svijet-djecje-igre/>
3. slika 4. Igre s pravilima. Pribavljeno: 03.08.2019. sa <https://rodendaonica-pingo.com/ucenje-kroz-igru/>

IZJAVA

O samostalnoj izradi rada

Izjavljujem da sam ja, Marcela Vlašić, rođena 07.01.1994. godine u Zagrebu, student Ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja, odsjek u Čakovcu (matični broj: i/45/2015) samostalno napisala završni rad na temu Uloga igre u odgoju djece.

U Čakovcu,
